

U PRODUŽETKU "DRUGE LINIJE"/ RETORIČKE FIGURE DEVEDESETIH

Ješa DENEGRİ

Galerija Doma omladine, Beograd, decembar 1996.

Na umetničkoj sceni devedesetih, u mučnoj atmosferi izolacije od spoljnog konteksta i neprijatne kompeticije u domaćim prilikama, retka okupljanja umetnika ukazuju se kao napori uspostavljanja i održavanja međusobne saradnje, povremene mogućnosti udruživanja oko nekih zajedničkih zamisli, povodi da se barem nakratko preraste stanje osamljenosti kao gotovo sudbinske neminovnosti savremenog umetnika individualca po definiciji svoga poziva. Petoro autora - Aleksandar Dimitrijević, Neša Paripović, Nikola Pilipović, Dragomir Ugren, Marija Vauda - tokom prošle godine u dva navrata okupljeni na izlagačkim projektima Tendencije devedesetih: hijatusi modernizma i postmodernizma i Primeri apstraktne umetnosti, jedna radikalna istorija, još jednom našli su se udruženi oko nastupa na izložbi Retoričke figure devedesetih predloživši zajedničkim dogovorom s kritičarima koji su ih podržali da posle prethodnih pretežno neikoničkih (reduktivnih, minimalističkih, formalnih ili antiformalnih) radova prikažu, kao drugu i ravnopravnu komponentu svojih preokupacija, radove koji će sadržavati osobine ikoničkog (tematskog, predstavnog, alegorijskog, medijskog, telesnog, "figurativnog" ili pak dalje "apstraktnog", ali s pomakom ka materijalnom, organskom i prostornom). Želelo se time naglasiti da su u devedesetim opcije i pozicije umetnika izrazito fleksibilne, sasvim nekanonske, ne treba bežati ni od toga da budu heterogene i nomadske, ali čak i kada su takve ostaju u krajnjoj konsekvenciji ipak obuhvaćene onim individualnim karakteristikama koje su za ove autore i dosad bile svojstvene.

Krajnje granične tačke u tom rasponu su tehnološko-medijsko s jedne, odnosno organsko-telesno s druge strane raspona; između tih tačaka materijalni objekti i zidne instalacije - to su žanrovski okviri unutar kojih se kreću produkcije i akcije učesnika ove izložbe. Dok je na Hijatusima u dva navrata izveo postavke s geometrijskim zidnim crtežima i uz diskretno uvođenje zvučnog efekta pomoću čvrsto zategnute žice, na Retoričkim figurama Paripović se opet, kao u vreme ekspanzije nove umetnosti sedamdesetih, koristi kamerom, snimanjem, ekranom.

Fotografija i video su mediji, a govor lica, tela, pokreta i ponašanja teme su i značenja ovih radova u kojima je kao nekada sam autor ujedno i akter radnje ili je pak onaj koji opservira i registruje radnje drugih. Fotografijom se takođe služi i Marija Vauda, fotografijom sopstvenog tela (na snimku Goranke Matić), akta viđenog s leđa, sa suspensa privida velikog eksera i njegove senke u/na nagom telu, sve to tehnički izvedeno s kristalnom jasnoćom prikaza koji upravo time doprinosi pojačavanju gotovo do dejstva šoka dovedene predstave jedne fiktivne, no na slici, zapravo na fotografiji, čini se poput stvarne situacije.

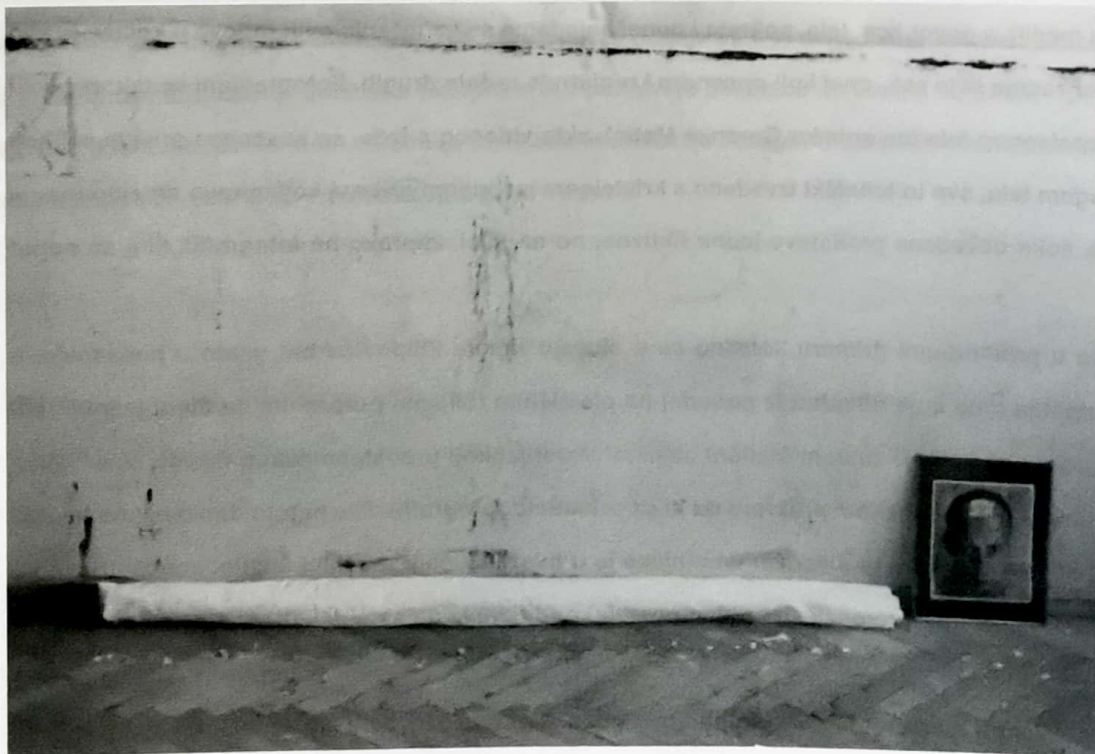
S ravni predstave tela u prethodnom primeru, telesno će u slučaju Nikole Pilipovića biti uneto u ponašanje, u fizički čin slikanja (tačnije prosipanja crne boje direktno iz posude) na plastičnim folijama položenim na tlu, u jednoj vrsti drippinga, čime performativni proces zamenjuje završni statični objekat. Materijal koji preostane nakon takvog čina "slikanja" ostaje izložen (zamotan, ostavljen) u galerijskom prostoru da bi uz pridodatu fotografiju lika autora dobio naknadni status punopravnog eksponata. Značenje operacije je sledeće: umetničko je u ovom slučaju u svojoj suštini koncentrisano u samom toku akcije, ono što potom ostaje (bez pretenzije da trajno opstaje) podjednako je samostalni prostorni objekt i prolazni materijalni trag obavljene radnje.

Takođe od industrijskih i potrošnih materijala (konkretno paus i guma) izvedeni su zidni objekti/instalacije Aleksandra Dimitrijevića. Delimična providnost pauza pri gledanju, osećaj mekote opuštene gume pri dodiru, svojstva su

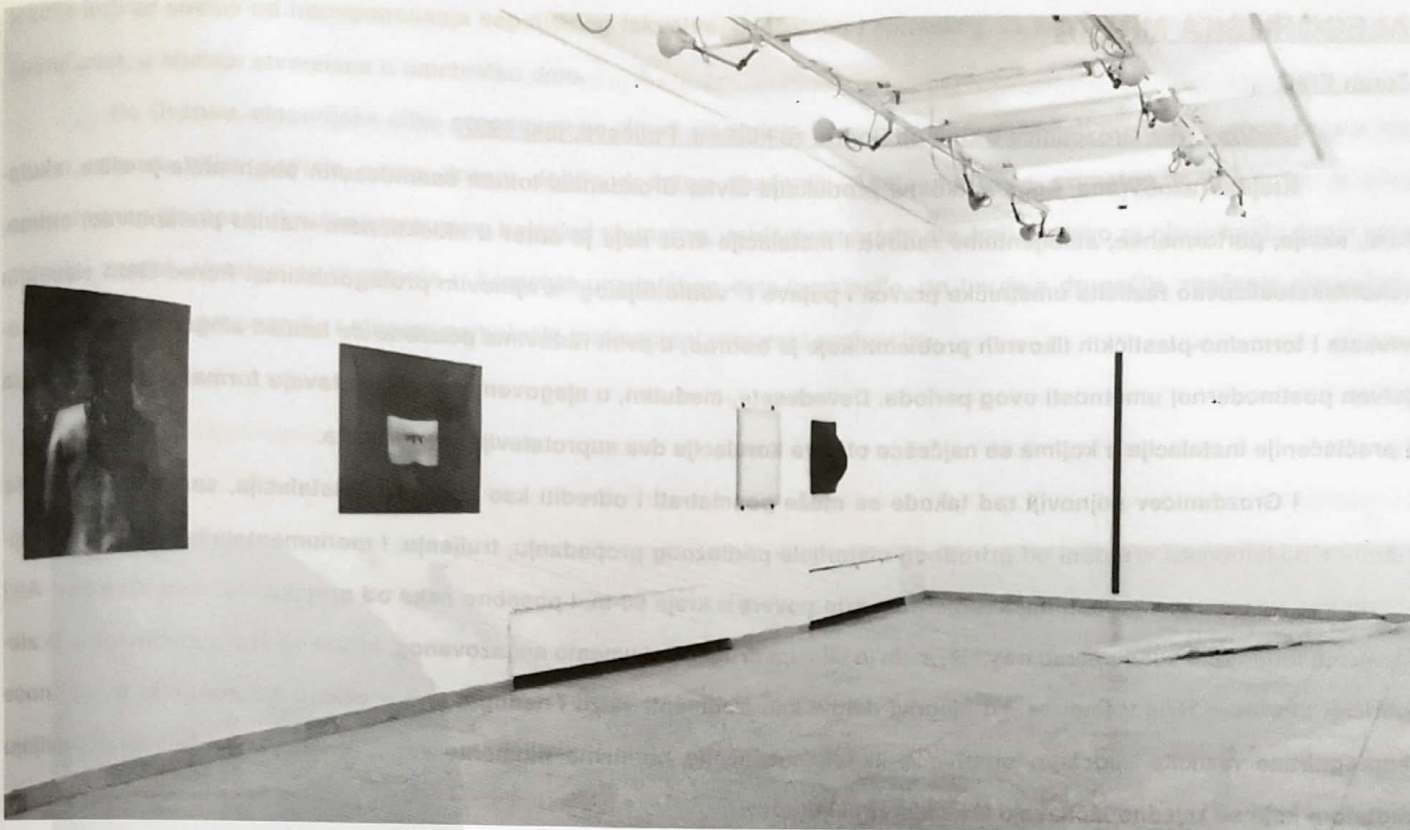
ovih veštačkih tela koja od gledaočevog odnosa prema njima traže direktni iako i diskretni telesni kontakt. Sama dela su "apstraktna", ali poziv za ophođenje s njima podrazumeva "figuru" onoga koji ih gleda, dodiruje, na taj način ih čini objektom ne samo vizuelne nego i telesne komunikacije. I najzad, precizni raspored elemenata od različitih bojenih podloga (kartoni, komadi drveta obloženi gazom) i gotovo jedva vidljivi zidni crtež, sve to postavljeno u visinu ljudskog tela, po širini koliko to dopuštaju rasponi autorovih ruku, što opet uključuje "figuru" u izvođenju i komunikaciju s radom in situ, svojstva su Ugrenovih instalacija koje samo formalno gledano izgledaju minimalističke, reduktivne, tautološke, a u stvari su shodno temi izložbe takođe na specifičan način retoričke.

Ikonička na Retoričkim figurama, podjednako kao i neikonička na Hijatusima, dela svih pomenutih umetnika u znaku su obnove izvesnih operativnih postupaka (upotreba tehno-medija, rad s telom u predstavi ili u direktnoj akciji) i izbora materijala (koji su odreda industrijski, jeftini, potrošni) svojstvenih novoj umetnosti sedamdesetih (s kojom kao najstariji učesnik Paripović uspostavlja konkretnu personalnu vezu).

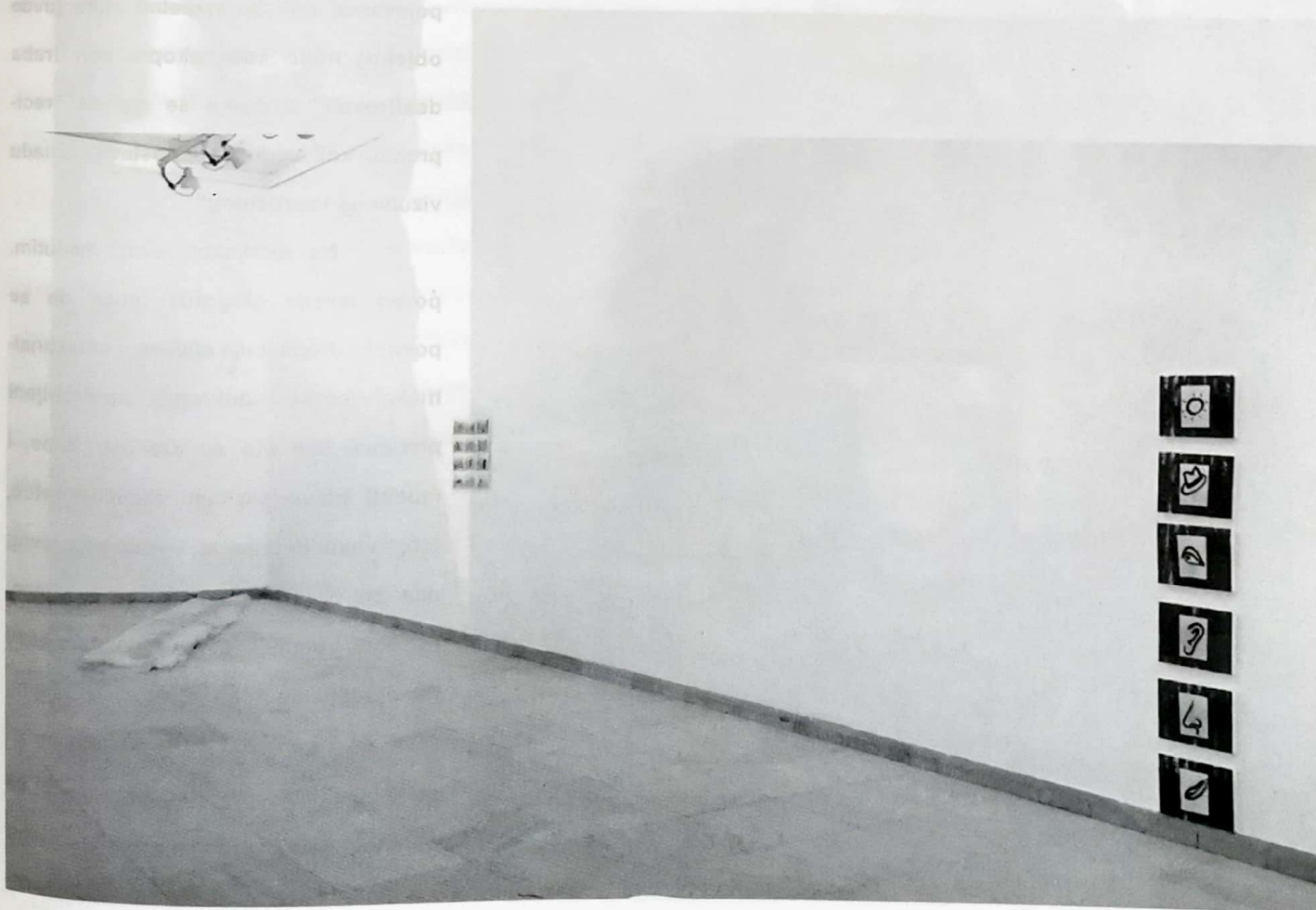
Obnovljena modernistička načela evidentna u radu niza vodećih predstavnika domaće umetničke scene devedesetih, u sastavu ove izložbe ne zasnivaju se na osobinama čistog (s)likovnog formalizma (po grinbergijanskom ključu), nego su pre obeležena očitim ignorantskim odnosom umetnika prema dovršenju i dovršenosti materijalnog objekta koji zbog svoje nepostojanosti podsećaju na tvorevine i tekovine arte povere i antiforme. Usled takvog ekscesnog karaktera rada koji ne trpi estetska dorađivanja i dograđivanja, shvatljivo je da umetnost većine učesnika ove izložbe nije i ne može da bude lako prihvaćena i prihvatljiva na sceni kojom dominiraju ublažene i omekšane verzije domaćeg narativnog postmodernizma i njegovih posledica, ali tome uprkos ova umetnost ipak ostaje indikativna za stanje duha tvrdih devedesetih koje je upravo i uslovalo ispoljavanje ovih asketskih ali i pregnantnih umetničkih izjava nastalih u produžetku i opstanku nekonformističkog mentaliteta "druge linije".

Nikola Pilipović, Dve podloge za belo, instalacija

Retoričke figure devedesetih, Galerija Doma omladine, Beograd, 1996, (M. Vauda, A. Dimitrijević, D. Ugren i N. Pilipović)

Retoričke figure devedesetih, Galerija Doma omladine, Beograd, 1996, (N. Paripović i N. Pilipović)